

Dönitz

Ultimul Führer

Volumul II

autor
Peter Padfield

traducere
Sorin Cristescu

editura
Miidecărți
București - 2018

Cuprins

6. Marele Amiral	1
7. Ultimul <i>Führer</i>	149
Postscriptum	229
Note și referințe	239
Bibliografie	253

6.

Marele Amiral

În aceeași zi în care a fost numit în funcția de comandant suprem al Marinei de Război, la 30 ianuarie 1943, Dönitz a fost avansat la gradul cel mai înalt: *Grossadmiral* [Mare Amiral]. A fost apogeul vieții sale. Avea 51 de ani și era în deplinătatea forțelor; în soția sa, Ingeborg, avea o susținere admirabilă pentru îndeplinirea îndatoririlor sociale legate de această înaltă funcție și pe care el, în pofida firii sale, le îndrăgea. Putea fi mândru de cei doi fii ai săi, ambii erau ofițeri în arma de elită a submarinelor. Peter, care tocmai urma să împlinească 21 de ani, era ofițer secund pe submarinul U 954 și se pregătea pentru prima sa misiune de luptă în adâncurile oceanului. Fiul cel mare, Klaus, care nu fusese trimis pe front, probabil, din cauza rănilor câpătate la cap în urma unui accident de motocicletă din 1939, făcea parte din statul major al Flotei a 5-a staționată la Kiel. Ginerele său, Günther Hessler, un adevărat as al războiului submarin, era prim ofițer de stat major la comandamentul submarinelor, adjunct al șefului de stat major, Eberhard Godt.

Dar mai presus de toate era ceea ce îi înflăcăra imaginația: perspectiva de a câștiga războiul practic de unul singur, pe cont propriu. În condițiile în care *Reich*-ul fusese peste tot constrâns la defensivă, folosirea armei submarinelor, pe care decisese să o păstreze sub controlul său direct, rămăsese singura cale spre victorie. Succesul părea să fie atât de aproape în noiembrie 1942; numai că în următoarele luni această perspectivă dispăruse ca prin farmec. Prea puține convoaie mai fuseseră reperate, motivul fiind în primul rând vremea rea și faptul că inamicul utiliza rute noi și, într-un anume mod, se putea spune că ocolea grupurile de submarine, deși nu era clar cum anume fusese descoperită dispunerea lor. Acum, în fine, avea puterea de a remedia aceste neajunsuri, avea de gând să crească producția și asamblarea, să lichideze exasperantele întârzieri de pe șantiere și să împânzească Atlanticul de Nord cu haite de submarine în așa fel încât inamicul să nu le mai poată evita.

Starea lui de spirit și considerațiile de natură practică lipsită de orice urmă de umanitate s-au vădit chiar în prima directivă către statul său major, redactată la câteva zile după preluarea funcției. Nu se putea un contrast mai evident cu metodele folosite de Raeder:

1. Problema care se pune este aceea a câștigării războiului. Considerațiile legate de modul în care va fi privită marina noastră după război nu au nicio însemnătate.

2. Războiul maritim este un război submarin.

3. Totul trebuie subordonat atingerii acestui scop principal... (1)

Dönitz știa că este vorba de o cursă contra cronometru, dar considera că recente experiențe au demonstrat că surprinderea tactică încă mai putea fi realizată în acea „zonă cu spațiu aerian neacoperit de aviația inamică” – oricât de mult se diminuase acea zonă –, așa că o concentrare a submarinelor acolo mai putea copleși încă escorta de suprafață și să ducă la un succes decisiv.

Ar fi ușor să criticăm acest deziderat al lui Dönitz prezentându-l drept o subestimare grosolană a capacității de luptă de care dispunea inamicul, atât în aer, cât și în ceea ce privește construcțiile navale, sau drept o și mai gravă eroare de apreciere a reacției inamicului față de perspectiva unei înfrângeri în Atlantic. În asemenea condiții, Aliații ar fi fost siliți să-și concentreze toate forțele dispersate în scopul de a acoperi acea „zonă lipsită de protecție aeriană” pentru ca toate rutele convoaielor din Atlanticul de Nord să fie asigurate împotriva submarinelor, așa cum se făcuse deja în vestul Mării Mediterane, lucru pe care Dönitz îl prevăzuse încă din vara lui 1942.

Numai că Dönitz era optimist din fire și vreo altă alternativă la campania submarinelor nu prea era; flota de suprafață germană fusese practic anihilată de superioritatea aeriană și navală a Aliaților. În Răsărit, armatele germane trecuseră la defensivă și la o zi după ce Dönitz preluase funcția de comandant suprem al Marinei de Război, trupele lui Paulus se predaseră rușilor la Stalingrad. În Africa de Nord, Rommel ajunsese lipsit de orice fel de aprovizionare în urma atacurilor navale, aeriene și submarine cu care Aliații anihilau orice transport german și nici flota de suprafață italiană și nici submarinele Axei nu mai puteau împiedica uriașa ofensivă anglo-americană ce era gata să pornească împotriva sa. În spațiul aerian *Luftwaffe* nu mai putea face față colosalelor raiduri aeriene ce loveau *Reich*-ul și nu mai exista nicio speranță să mai dea vreo lovitură pe cont propriu. Singura forță ofensivă de care mai dispunea Germania erau submarinele ei și era firesc ca ele să fie folosite într-o ultimă și disperată încercare menită să întrerupă șirul înfrângerilor suferite până atunci.

Este îndoielnic dacă Hitler chiar credea că submarinele ar fi capabile să mai obțină vreo victorie. Probabil că partea rațională a minții sale îi arătase deja faptul că cel de-al Treilea Reich este menit pierii. Hitler își întemeiase strategia de victorie atât în Vest, cât și în Est pe campanii fulgerătoare menite să zdrobească inamicii înainte ca programele lor de reînarmare să incline balanța în defavoarea lui. Acum nu numai că *Blitzkrieg*-ul din Răsărit eșuase, dar împotriva sa se ridica și uriașa forță economică și industrială a

Statelor Unite. Există anumite dovezi care arată că Hitler se pregătea deja pe sine însuși și partidul cu ideologia înfrângerii; de pildă, pe 7 februarie 1943, cu o zi înainte de prima consfătuire la care Dönitz trebuia să ia parte în noua sa calitate de comandant suprem, Hitler a spus la o întrunire a *gauleiter*-ilor că dacă poporul german va fi învins, acest lucru se va întâmpla pentru că nu a meritat să învingă – s-a arătat mai slab în lupta primordială pentru supraviețuire dintre rase, așa că răspunderea nu va fi nici a sa și nici a partidului! (2) Această afirmație va deveni un leitmotiv în ultimele luni de existență ale *Reich*-ului. Mereu se întâmpla ca partea logică și rațională a minții lui Hitler să se manifeste seara târziu sau în toiul nopții; pentru a o reduce la tăcere le vorbea în sens contrar aghiotanților și secretarelor epuizate de efort până în zorii zilei, dar cu toate acestea temerile nu-l lăsau să doarmă și îl sileau să recurgă la sedative. În cursul zilei reușea să-și adoarmă îndoilele concentrându-și atenția asupra celor mai neînsemnate detalii ale campaniilor și a rapoartelor despre situația de moment și în felul acesta permitea părții iraționale a minții sale să ia conducerea și să se agațe de orice vagă speranță care mai apărea din când în când.

În privința aceasta Dönitz juca un rol de mare însemnătate; optimismul său, convingerea sa fermă și neclintită că submarinele pot să aducă victoria și chiar o vor aduce, răspunsurile sale încurajatoare în fața oricăror dificultăți erau exact ceea ce îi trebuia *Führer*-ului ca să-și hrănească autoiluzionarea. Mai mult, forța de lider a lui Dönitz, pe care superiorii i-o remarcaseră de-a lungul anilor : „voința sa de fier, calmul, siguranța de sine, fermitatea hotărârilor... entuziasmul arătat pentru profesia sa... faptul că inspira o încredere nețărnută” l-au impresionat pe Hitler și i-au câștigat încrederea. De asemenea, instinctul său sigur i-a permis lui Hitler să vadă că acest militar de carieră cu buze subțiri îi este devotat trup și suflet și îl va urma până în pânzele albe fără nicio umbră de îndoială.

În ceea ce îl privește pe Dönitz, acesta se bucura din toată ființa lui de o împlinire care, din cauza incertitudinilor ce-i bântuiau subconștientul, nu putea fi completă decât având un obiectiv sigur de care să se poată crampona, pentru că vedea în persoana *Führer*-ului, care chiar dacă de la înfrângerea de la Stalingrad îmbătrânise enorm și umbla adus de spate, iar ochii săi albaștri, electrizati odinioară, erau acum stinși și priveau în gol, tot ceea ce fusese învățat să prețuiască și de care avea neapărată nevoie ca să i se devoteze. Acesta era omul cu voință de fier al cărui geniu politic și militar salvase Germania de haosul intern, de bolșevism și de odiosul dictat al puterilor occidentale. Din acest motiv, în vreme ce în problemele războiului naval Dönitz își urma implacabil propriul raționament, în ceea ce privește strategia globală a războiului același Dönitz nu a pus niciodată în discuție deciziile lui Hitler, ba chiar și le-a însușit și, cu toate că adesea era exasperat de lipsa de coordonare dintre cele trei arme principale, arunca vina asupra celor care le

conduceau – în mod special îl acuza pe marele sibarit Göring –, dar niciodată nu a condamnat sistemul instaurat de *Führer* sau pe *Führer* personal.

A fost genul de relație ideală între Marele Amiral și *Führer*-ul său. Hitler avea nevoie să i se confirme mereu faptul că, în pofida evenimentelor din ultimul timp, el era pentru Germania omul destinului, iar Dönitz avea neapărată nevoie să-l asigure de încrederea și devotamentul său. În condițiile în care Hitler nutrea doar dispreț și neîncredere pentru tot corpul generalilor și îl privea pe Göring ca pe o caricatură creată prin bunăvoința sa, era firesc să-l considere pe Dönitz un om de încredere și sfătuitor de prim rang și la fel de firesc era faptul că ambițiosul și temerarul Mare Amiral confirma de fiecare dată așteptările lui Hitler.

Putea oare Dönitz să fie atât de naiv și să nu aibă niciun fel de îndoieli? Ar fi putut omul ce fusese capabil să aprecieze cultura calmului asiatic sau împăcarea cu destinul a țăranilor de pe insula Java, cel care observase că femeile de acolo nu-și ceartă copiii și nu concep să-i bată, să nu fi reflectat niciodată că propriul său *Volk* [popor] ajunsese în iad și să nu se fi întrebat vreodată dacă nu cumva grupul conducător, în care el tocmai intrase, dusesse poporul acolo și îl ținea acolo? Aici nu poate fi vorba doar de ignoranță. „Tirania, teroarea, prăbușirea tuturor valorilor este mai mare decât aș fi putut crede doar cu puțin timp în urmă”, așa scrisese Helmut von Moltke în 1942. (3) Tot el estimase că circa o sută de germani sunt executați în fiecare zi prin sentința tribunalelor militare sau civile și alte sute de germani sunt omorâți zilnic în lagăre de concentrare fără nicio judecată. Cea mai mare parte a populației a fost dezrădăcinată prin trimiterea pe front sau prin muncă silnică și „răspândită în toată Europa, rupând-o de toate legăturile firești și dezlănțuind în felul acesta bestialitatea din om.” A putut oare Dönitz să accepte toate aceste lucruri, plus rapoartele despre atrocitățile de pe frontul rusesc și crimele din țările ocupate, mai ales cele săvârșite împotriva evreilor, pur și simplu ca pe niște imperative ale războiului necesare pentru a salva patria de pericolul bolșevic? Categorie, aceasta este impresia pe care Dönitz vrea să ne-o inducă prin modul în care trece sub tăcere în scrierile sale toate aspectele mai sus menționate. Însă tocmai această tăcere este dovada peremptorie că el și-a înăbușit toate îndoielile în mod deliberat. Rămâne atunci întrebarea dacă motivul a fost doar ambiția lui sau o profundă neliniște interioară și nevoia resimțită în consecință de a se crampona de imaginea a ceea ce el credea că este și trebuie să slujească – așa cum fusese îndoctrinat o viață întreagă – care l-a făcut capabil sau l-a silit să nu vadă chiar nimic? A fost poate și suprimarea unor sentimente mai profunde cea care l-a împins la excese?

Un răspuns simplu la întrebarea privind orbirea sa morală se poate referi la modul în care puterea și statutul social corup ființa umană. Locuia într-o clădire impunătoare construită la cumpăna dintre veacuri – acum

adăpostește Institutul pentru Terapie Experimentală – aflată departe de privirile oamenilor de rând pe un vast teren din luxoasa suburbie berlineză Dahlem, acolo unde mulți alți lideri naziști își aveau reședințele somptuoase. Interesant este faptul că acolo se afla parohia unuia din colegii săi de școală din 1910 și ulterior comandant de submarin, Martin Niemöller. După război, Niemöller devenise pastor luteran și cu toate că inițial fusese un adept fervent al lui Hitler, opoziția pe care o manifestase mai târziu îl dusesese la internare în lagărul de concentrare de la Dachau; în 1943 se afla tot acolo. Urmașii lui Niemöller sunt unanimi în a afirma că nici Dönitz și nici soția sa, Ingeborg, nu au mers la biserică în vremea în care au locuit în Dahlem.

Pe lângă reședința sa luxoasă, păzită de o companie de SS, Dönitz beneficia de toate bunurile de prestigiu ale puterii naziste: un Mercedes imens, escortat de gărzi SS la orice deplasare, o mașină mai mică pentru plimbări în Berlin, avion personal și un tren numai pentru el, numit *Auerhahn* [cocoș de munte], cu vagon restaurant, vagon de dormit și vagon pentru conferințe. Ca oricare om al puterii de stat, Dönitz avea colecții personale: mult iubitele covoare persane, gravuri cu scene eroice din istorie, tablouri cu peisaje marine pe care le achiziționase în Franța. Mai colecționa obiecte din argint, tot felul de antichități, iar flota pe care o comandase în Franța îi făcuse cadou o neprețuită tapiserie Gobelin care împodobise peretele unei încăperi dintr-un castel. Casa din Dahlem era mobilată cu un rafinament deosebit. Cât fusese obținut din salariu și cât din cadourile cu care Hitler răsplătea loialitatea liderilor săi devotați sau din corupția generalizată care ungea angrenajele mașinăriei puterii naziste nu se mai poate afla. În momentul în care a fost avansat la gradul de Mare Amiral a primit de la Hitler un cadou de trei sute de mii de mărci, dar aceeași sumă o primeau și gradele echivalente din celelalte arme și servicii. Poate că întrebarea nici nu este relevantă; este evident că loialitatea lui Dönitz avea cu totul alte motive decât banii sau proprietățile. Toți cei care l-au cunoscut l-au descris ca pe un om integru și deloc interesat de câștiguri materiale; așa cum a subliniat unul dintre adjuncții săi, Dönitz era «exact opusul *Reichsmarschall*-ului Göring.» (4)

Dönitz credea cu adevărat în litera și spiritul primului său ordin de zi către statul său major, care suna așa :

«Viața noastră aparține statului. Onoarea noastră constă în împlinirea datoriei și în disponibilitatea de acțiune. Niciunul dintre noi nu are drept la viață personală. Problema noastră este să câștigăm războiul. Trebuie să ne dedicăm acestui țel cu devotament fanatic și cu cea mai neînduplecată voință de a învinge.» (5)

În ceea ce privește devotamentul și programul său de lucru, acestea nu au fost influențate de noul său statut de înalt demnitar. A continuat să se ducă târziu la somn și să se trezească devreme. Aghiotantul său, *Korvettenkapitän* Hansen-Nootbar, care i s-a alăturat în primăvara lui 1943,

venind de la torpiloare ca să-l poată informa despre starea de spirit și nevoile flotei de suprafață, îl descrie ca pe genul tipic de om care nu avea somn și își amintește cum tresărea la soneria telefonului între orele cinci și șase dimineața și la auzul vocii lui Dönitz:

- Hänschen, tu tot mai dormi, nu-i așa?
- *Jawohl, Herr Grossadmiral...*
- Nu mai are niciun rost. Uite ce vreau de la tine... (6)

Dönitz obișnuia să spună că cele mai bune idei îi vin la prima oră a dimineții.

De asemenea, nu a ezitat în a-i îndepărta pe ofițerii superiori care se identificaseră cu politicile lui Raeder, destituindu-i pe unii, așa cum a procedat cu Carls, iar pe alții trimițându-i la posturi de comandă operativă sau la școlile de pregătire și formare a tinerilor ofițeri. „Marele masacru al focilor”, așa cum a fost denumită acțiunea de restructurare organizată de Dönitz, a provocat, cum era de așteptat, nemulțumirea celor loviți de ea, dar a fost categoric necesară și a adus o infuzie de sânge proaspăt și spirit practic în sectoare în care nu se înregistraseră decât eșecuri și atitudini fără rezultatele scontate. (7)

Unii dintre cei promovați de Dönitz nu au fost alegeri fericite, mai ales numirea lui Wilhelm Meisel în funcția de șef al Marelui Stat Major naval. Acesta din urmă era un om dedicat muncii sale – oare cine nu era așa în Marina de Război germană! –, dar, în egală măsură, era lipsit de imaginație sau de personalitate pentru a fi mai mult decât o simplă curea de transmisie pentru ideile lui Dönitz. Acest gen de atitudine îi convenea de minune Marelui Amiral, dar pentru procesul de luare a deciziilor navale era cea mai proastă relație cu putință. Dönitz ar fi avut nevoie de o frână puternică, de un adjunct dotat cu spirit analitic și sceptic deopotrivă, și care în plus să aibă tăria de caracter necesară cu care să se opună raționamentelor intuitive ale șefului. Sigur că este problematic dacă Dönitz ar fi tolerat multă vreme un astfel de om lângă el. Este însă semnificativ în sine faptul că a ales un om ca Meisel pentru postul cheie de adjunct al comandantului suprem. Probabil că această alegere a fost expresia temerilor sale interioare sau poate că, așa cum credea aghiotantul său, Hansen-Nootbar, era lipsit de înțelegere pentru ceilalți oameni.

Pentru că din acest moment războiul naval urma să fie un război al submarinelor, Dönitz a combinat funcția de comandant al acestora din urmă cu cea nou primită de comandant suprem al Marinei de Război și a mutat cartierul general al submarinelor de la Paris la Berlin, unde Hotelul Am Steinplatz în Charlottenburg a fost amenajat în acest scop. Dönitz l-a păstrat pe Eberhard Godt ca șef efectiv al operațiunilor cu funcția de amiral la comanda submarinelor și FdU (*Führer der U-boote*); Günther Hessler a rămas prim-adjunctul lui Godt.

În acest stadiu al războiului *Kriegsmarine* devenise un concern colosal; trebuia să apere zeci de porturi și mii de kilometri de coastă din Scandinavia ocupată plus coastele Mării Baltice, coborând din nordul Europei până în golful Biscaya, în sudul Franței, apoi coastele Mării Egee și ale Mării Negre. Era răspunzătoare de siguranța transporturilor de minereu de fier și alte minereuri vitale industriei de război de-a lungul coastei norvegiene și de-a lungul Mării Baltice, de transporturile de trupe și provizii spre armatele care luptau în răsărit, de securitatea celor care spărgeau blocada aducând produse la fel de importante pentru război din Japonia și din Spania. În Marea Mediterană, Marina de Război germană acționa în colaborare cu Marina de Război italiană, luptând pentru a menține deschise liniile de aprovizionare pentru *Afrika Korps*, care ajunsese să fie încolțit într-un colț al Tunisiei, și de asemenea era plenar angajată în atacarea liniilor de aprovizionare ale Aliaților. Devenise un uriaș și complicat concern militar, politic și economic, foarte diferit de regulile simple ale „războiului tonajelor” din Atlantic. Dönitz a înțeles repede aceste probleme, dar la început principala sa preocupare era bătălia din Atlantic, iar prioritatea absolută era creșterea producției de submarine. Intenționa, de asemenea, să crească producția la singura armă ofensivă puternică, numită *Schnell* (torpilor rapid), care ataca navele inamice din Canalul Mânecii. Misiunea lui Dönitz devenise și mai grea de când reacția lui Hitler la dezastrul de la Stalingrad fusese aceea de a tăia cota de oțel a Marinei de Război, și așa insuficientă, pentru a avea mai mult oțel pentru tancuri, care deveniseră principala prioritate. Din acest motiv, o mare parte a energiei lui Dönitz – cel puțin 90% din timpul său de lucru, așa cum ne arată Hansen-Nootbar – era dedicată departamentelor tehnice și de construcție. (8)

Se pare că la început Dönitz fusese de acord cu directiva lui Hitler de a da la fier vechi navele mari. Încă de pe atunci de la flota de suprafață fuseseră luați mulți ofițeri și marinari pentru a spori efectivele submariniștilor; primele planuri prevedeau ca echipajele marilor nave să fie reduse treptat, la fel și muncitorii din docuri, ceea ce a contribuit la întârzierea construcțiilor. Cu toate acestea, Dönitz și-a dat repede seama de justetea obiecțiilor formulate anterior de amiralul Raeder împotriva acestei politici care continua să fie promovată în cadrul statului major naval și care ar fi oferit Aliaților o victorie ușoară, oferindu-le nu numai un mare succes psihologic și propagandistic, ci permițându-le să trimită forțele puternice, care pe atunci încă mai erau angajate în contracararea amenințării reprezentate de cuirasatul „Tirpitz” și alte nave mari, fie în operațiuni ofensive îndreptate împotriva coastelor germane și navelor de aprovizionare, fie pentru protejarea convoaielor din Atlantic. În plus, cantitățile suplimentare de oțel și efectivele umane ce puteau fi astfel detașate nu ar fi avut pentru germani alt efect decât acela al unei picături de apă pe o plită încinsă. În principal a fost însă argumentul clasic

al flotei care blochează forțele inamicului – care a fost dintotdeauna acceptat de orice flotă aflată în inferioritate în toată istoria modernă a războaielor navale – cel care a prevalat și de această dată.

Modul în care Dönitz a abordat această problemă ne amintește de modul în care el fusese caracterizat în rapoartele anterioare ale comandanților săi care îi observaseră „abilitatea și înțelegerea rapidă a esențialului” și, de asemenea, îndemânarea și tactul în tratativele purtate cu alte ministere. Acest ultim aspect a fost remarcat în discuțiile lui Dönitz cu *Führer*-ul. În trei etape, care după toate aparențele au decurs fără eforturi deosebite, Dönitz a obținut nu doar revocarea directivei de trimitere la fier vechi a navelor mari, ci a transformat radical toată situația producției de nave de luptă. Primii pași au fost inițiați la prima sa conferință cu *Führer*-ul la 8 februarie 1943; Hitler a fost de acord, principial vorbind, ca niciun muncitor calificat din domeniul construcțiilor și reparațiilor de submarine să nu mai fie trimis pe front. În ziua următoare *Führer*-ul s-a declarat de acord ca navele mari să fie trimise la luptă de îndată ce va apărea o țintă demnă de ele și că de îndată ce vor ajunge în larg vor putea opera pe baza inițiativei comandanților fără niciuna din restricțiile pe care le impuseseră Hitler și statul major naval la misiunile lor anterioare. Este interesant de remarcat aici că aprecierile asupra caracterului lui Dönitz făcute de serviciul de informații britanic au permis acestuia din urmă să prevadă faptul că numirea lui în funcția de comandant suprem va face ca navele mari să fie trimise împotriva convoaielor din mările din nord sau să încerce o străpungere disperată în Atlantic. (9)

La următoarea întâlnire cu *Führer*-ul la 26 februarie 1943, Dönitz a spus că după părerea sa convoaiele cu destinația Arhanghelsk menite să aprovizioneze Rusia ar fi niște ținte excelente pentru forțele de suprafață și consideră că este de datoria sa ca în vederea luptelor grele care vor urma pe frontul de est să exploateze la maximum această oportunitate. Chiar dacă Hitler și-a arătat neîncrederea, Dönitz a propus trimiterea crucișătorului *Scharnhorst* în sprijinul cuirasatului *Tirpitz* în apele din nordul Norvegiei pentru realizarea acestui scop.

Hitler a spus că este categoric împotriva ideii de a mai angaja nave de suprafață, pentru că toate misiunile lor, începând cu *Graf von Spee*, n-au fost decât eșecuri. „Vremea navelor mari a trecut. Aș vrea mai curând să am oțelul și nichelul lor decât să le mai trimit în vreo bătălie.” (10)

Erau argumente serioase în favoarea atitudinii lui Hitler; războiul din Pacific arătase că navele mari de suprafață cu tunurile lor fuseseră anihilate de forțele aeriene, iar în ceea ce privește Germania cooperarea aero-navală nici măcar nu începuse. Cu toate acestea, în contraargumentele sale, Dönitz a arătat că eșecurile marilor unități de suprafață germane fuseseră determinate de limitările impuse comandanților.